

Реферат на тему: "Ідейно-художній аналіз роману І. Багряного "Тигролови""

Іван Багряний

Урок української літератури

Ідейно-художній аналіз роману І. Багряного "Тигролови"

Тема уроку: Ідейно-художній аналіз роману І. Багряного "Тигролови".

Мета уроку: розкрити сюжетно-композиційні та жанрові особливості твору, навчити мотивувати вчинки героїв. Закріпити вивчене про сюжетні лінії.

На матеріалі роману виховувати бути вольовими людьми, яскравими особистостями.

Обладнання уроку: проект письменника, магнітофонний запис пісні "На Україну повернись", тексти роману "Тигролови".

Епіграф: Людина – найвеличніша з усіх істот.

Людина – найнещасніша з усіх істот.

Людина – найпідліша з усіх істот. Як тяжко з цих рубрик трьох вибрати першу для доведення прикладом.

І. Багряний

Хід уроку

І. Вступне слово вчителя.

"Нашого цвіту по всьому світу". Ці слова вже стали крилатими. Бо нема, мабуть, на земній кулі країни де б не жили українці. Як не було й немає такої країни, в якій б за те, що людина любить свою землю, її людей, береже традиції своїх батьків, шанує материнську мову, прагне бути вільною, знищували.

Страшні, трагічні роки сталінського геноциду. Скільки було страчено талановитих людей, цвіту української нації. Скільком довелося покинути Батьківщину, податися на чужину, щоб не зрадити себе, не зректися своєї любові, залишитися українцем не на Україні. Всі вони мріяли повернутися на землю своїх батьків.

Але тільки сьогодні повертаються імена вчених, художників, письменників, імена тих, хто пройшов довгий шлях від забуття до безсмертя. Повертаються своїми творами знаними у світі, але, на жаль, не в Україні. Серед них І. Багряний – письменник, публіцист, людина, для якої найбільшим щастям було повернутися на Україну і побачити її вільною й незалежною. Повертається своїми прекрасними творами, провідною ідеєю яких є віра в те, що потворна радянська дійсність не знищила й не знівечила людського й національного духу української людини. Серед них роман "Тигролови", сторінки якого перегорнемо сьогодні, а допоможуть нам юні істоти та персонажі твору, які присутні на уроці.

ІІ. Оголошення теми та мети уроку (учні записують тему уроку).

III. Розповідь про історію написання твору.

I. Багрянний належить до тих майстрів слова, які послідовно і протягом усього життя прагнули нести правду про суть сталінського режиму. Вся його творча біографія – це постійна сутичка з тоталітарною системою, яку він таврував за позбавлення людини людської гідності. Цьому підтвердженням є роман "Тигролови", який був написаний у 1944р. в Моршині впродовж 14 днів і в цьому ж році здобув першу премію на літературному конкурсі у Львові. Твір перекладали англійською, голландською, німецькою мовами. У Німеччині ця книга з ілюстраціями виходила тричі. Німці читали з великим захопленням, купували для молодого дня народження, або для першого причастя. В Україні твір вийшов окремою книгою тільки у 1991р.

В основі пригодницько-екзотичного, за визначенням самого автора, роману – безпосередні враження і переживання під час втечі з далекосхідного концтабору.

Мені не треба нічого вигадувати. Життя товпилося в моїй душі і виривалися, як Ніагара. Країну, про яку я писав, я любив, як свою другу батьківщину, хоч потрапив до неї невільником.... Всі ці люди були тими, з ким я міг переживати втіху розмов на материній мові в далекій чужині та ще й невільником. "Ті люди ніколи не випадуть з моєї пам'яті...".

IV. Бесіда за змістом твору.

Учитель. Чому роман став настільною книгою німецької молоді?

Учень. Бо твір вчить підніматися над муками, жити в будь-яких умовах, виживати в екстремальних ситуаціях.

Учитель. Про який час йдеться у романі?

Учень – історик розповідає про болючу сторінку історії України, її народу 30-х років.

Учитель. У період масованих репресій досить було одного необережного слова чи вчинку, щоб бути знищеним. Але були ті, що ставали у двобій з долею і вигравали поєдинок:

— Жить!

— Відплатить!

— Або вмерти!

Учитель. Кому належать ці слова?

Учні. Григорію Многогрішному.

Учитель. Як ви вважаєте чи випадково автор дає своєму героєві прізвище Многогрішний? Чи це Закономірно?

Учень-історик надає історичну довідку про гетьмана Многогрішного.

Многогрішний Дем'ян Гнатович – гетьман Лівобережної України (1668-1672рр.), ставши спільником Дорошенка, почав неприязні дії проти Москви. Сам висловив великоруському гінцю Танєєву намір нізащо не віддавати Києва полякам і разом з Дорошенком воювати з Польщею. Перш ніж московський уряд вирішив, як вчинити з доносами на Многогрішного, проти останнього було організовано змову... 13 березня, вночі, змовники схопили Многогрішного і відправили до Москви, де гетьмана було катовано. Дем'ян відкидав звинувачення у зраді, але зізнався, що п'яному стані говорив

"несамовиті промови". Старшини від імені всього малоросійського народу просили стратити колишнього гетьмана і його брата. Засуджених вивели на страту у Москві однак цар вислав гінця з повідомленням, що він змінює смертну кару засланням у Сибір. Н. Григорій Многогрішний – українець, його рід має славні традиції в особі першого каторжника Сибіру гетьмана Дем'яна Многогрішного.

Учитель. Хоча пройшли роки від часу заслання гетьмана до Сибіру. Його нащадки знову і знову стають вигнанцями з рідного краю.

Ця історія повторюється з Григорієм Многогрішним.

У творі дві сюжетні лінії. Перша пригодницька – це лінія перебування Многогрішного в тайзі.

Саме з цієї лінії починається твір.

Вчитель. Які образи – символи створені у романі?

Учень. Перший розділ свого роману І. Багрянний називає "Дракон". "Вирячивши вогненні очі, дихаючи полум'ям і димом, потрясаючи ревом пустелі і нетрі, вогненным хвостом замітаючи слід, летів дракон. Не з китайських казок і не з пагод Тибету – він знявся десь з громохкого центру країни "чудес", вилетів з чорного пекла землі людоловів і гнав над просторами..." це символічна картина паралельного майже незалежного існування в одній державі двох світів – світу пітьми, пекла і світу ілюзорного раю, ілюзорного вільного життя. І ці два світи уособлені в символічних образах двох експресів, котрі мислено летять у невідоме, у чорну сибірську ніч, на край світу.

Вчитель. І от Григорій виривається з експресу смерті. Що зробило Г. Многогрішного символом? Символом чого?

Учень. З волі автора Г. Многогрішний здійснює неможливе – вистрибує майже у смерті із черева скаженого дракона і цим божевільним протестом підживлює в тисячах знеособлених в'язнів почуття людської гідності, надії, переконання, що серед них, приречених, є такі, що не здаються, воліють "ліпше вмерти біжучі, ніж жити гниючи!". Для побратимів по нещастю Григорій стає "символом непокірної і гордої молодості, символом тієї волелюбної і сплюндрованої за те Вітчизни".

Вчитель Хто ще їде цим же експресом?

Учень. Цим же експресом – тільки на інше полювання їде майор ОГПУ-НКВД Медвин "Його не зворушують ніякі екзотики, ніякі най ексцентричніші історії, ба навіть тигри. Він не те бачив. Не те знає. І не те може. Такого полювання, якого він сам є і був майстром, не зрівняти ні з яким іншим..."

Піднімається учень, одягнений у форму майора НКВС:

— Впізнаєте мене? Так, я начальник етапу Медвин. Мене вчили пильнувати, полювати на людей, залякувати, катувати й принижувати непокірних. У моїй практиці зустрічалося небагато сміливців, але був один, який примусив мене задуматися, що знищити всіх неможливо. Він втік з ешелону, випав у безвість. Я назвав його подумки молодим тигром з України і вперше відчув страх.

Минуло два роки. Я отримав нове призначення і високу посаду. Ніколи не думав,

що доля мене зведе з ним ще раз. Я вважав його мертвим.

Що я з ним не робив! Мені уже не зізнання його потрібні були, я добивався, щоб він заскавчав і почав благодіяти мене, як то роблять всі. Дивиться вираченими очима – і тільки. Як каменяка. Це в моєму житті виняткове слідство над цим зоологічним націоналістом, над тим дияволом в образі людини.

Брр... Ті очі з кривавими росинками на віях, вони стоятимуть переді мною вічно... після зустрічі з ним у мене відбувся психічний струс.

Диявол, диявол. Я його знайду (б'є кулаком по столу) і знищу, ще нікому не вдавалося втекти від майора Медвина.

Многогрішний (Учень говорить із протилежного кінця класу).

Ти ніколи мене не знищиш, Медвин, бо я дух, який живе в кожній вільній людині. Бо я – народ, якого чим нижче гнеш, тим у ньому більше спротиву.

Ти думав, відбиваючи мені печінки, ламаючи кості, розчавлюючи мою молодість у катівнях два роки, що видряпаєш із грудей серце? Мріяв у божевільні упокорити мене, примусити забути хто я, вирвати з розумом любов до батьківщини?

Але я втік з божевільні. І тоді, Медвин, я поклявся іменем матері моєї відірвати тобі голову. Ти думав, що присудивши мені 25 років каторги за те, що я любив свій нещасливий край, ти похоронив мене? Ти був переконаний, що стрибок з ешелону – смерть, але помилився.

Я знайшов у тайзі земляків, друзів і навіть кохання. Згодься, Медвин, що я переміг, не визнавши себе нулем в історії, не озвірив, не перейнявся озлобленням і ненавистю до людей, як ти, а зберіг у собі людяність, доброту, здатність співчувати і вірити, що людина може і повинна кинути виклик цілій системі, яку ти представляєш, і вистояти. І запам'ятай, ми неминуче зустрінемося з тобою в тайзі і я вб'ю тебе, як зло, яке ти породжуєш. Я присуд виконаю сам і розпишуся на снігу в цьому. А за що я тебе судитиму, ти, пес, знаєш сам.

Вчитель. Так письменник розширює змістове навантаження назви твору підтекстом: в умовах тоталітарного режиму людина полює на людину.

Коли людина переслідує іншу людину за любов до отчого краю, то це вже є свідченням патологічних процесів у суспільстві.

Тепер Григорій поряд із основною проблемою свого життя – не залишитись нулем в історії, ставить ще одну – знищити Медвина як зло.

— Як вирішує Григорій цю проблему?

(учні розповідають, як вирішує Григорій цю проблему)

Вчитель. Чи можемо розцінювати перемогу Многогрішного як помсту?

Учень. Ні, бо виконання обов'язку, яким керується у своєму житті герой роману. Він своїм вчинком підтверджує, що рано чи пізно всяке зло має бути покараним.

Вчитель. Другу сторінку трагічної долі українців (а це є другою сюжетною лінією) відкриває рід Сірків, до яких після втечі потрапляє Г. Многогрішний.

(З розповіді Сірків стає відомо, що вони приїхали у 1889 році з Полтавщини. Тут вони знайшли другу Україну, та сум за рідним краєм ніколи не покидав їх.) Але про це

краще розповідь нам сама Сірчиха.

Розповідає учениця, одягнена в український національний одяг.

Сірчиха. У сміливих щастя завжди є! От хоч би ми. Приїхали сюди... Боже! Яка страшна і дика пуша була! І нудьга смертельна. І лихо скрізь навколо і злидні, і смерть. Чужа чужина... А бач, оббулися! І дивись – зажили ж як потім! І пущі здолали, і край скорили. І звикли, полюбили.

Спочатку ми поселилися в селі, тепер це містечко Києвом зветься. Хати білили, як на Україні. З нас тут за це сміялися, що от, мовляв, скільки лісу, а "хохли" хали з глини ліплять та білять.

Колись до революції здорово жили тут наші люди.

Тут край працю любить та й винагороджує її щедро. А народ наш робочий. То й ми жили колись.

А сім'я у нашого діда була велика. Понад 50 чоловік.

Синів сім мав, женив, не відділяв. Дочок заміж віддавав – на сторону не відпускав, зятів у прийми брав. Сірків куток – то ціле село. Весело жилося. Трудилися щиро, то й мали. Це була наша друга Україна, але щасливіша. І назви тут люди подавали свої, сумуючи за рідним краєм.

Ну, а потім пішло все шкереберть. Нові часи, нові порядки. Вже немає Сіркові держави.

Вчитель. А хто ж цей легендарний Сірко, якого знали майже всі в окрузі?

Сірко. Походжу я зі старого козацького роду

Жили мої батьки на Полтавщині коло Переяслова. А діди – прадіди в Запорозжжі козакували...

Та віри в щастя своє щербате і в силу свою двожильну не теряли. Так на цю дяку землю і потрапили. Багато люду тут померло, аж поки не позивали. Маю сина і дочку, вчу їх однаково суворо. Бо за українським звичаєм жінка поряд чоловіка і господарювала. І вправно володіла зброєю. Моя хата завжди відкрита, як колись козацькі буруючи, для гарної людини. Коли напівживого Григорія принесли ми додому, моя хата стала хатою його.

Життя навчило мене бути мудрим і щиросердним. Втративши старшого сина, я безмежно зрадів Григорієві, назвав його сином, подарував коня, гвинтівку. Бо хто, як не батько, навчить сина виживати в будь-яких умовах, залишаючись при цьому людиною.

Вчитель. У таких батьків поганими діти не будуть.

Учениця розповідає про Наталку.

Вчитель. Чому так усе в цій родині Григорія радує, бентежить, дивує?

Учень. Бо на різній землі звичаї і традиції, мова, український дух викорінюється знищується. А тут, в цій далекій тайзі, все своє, рідне, українське. Збережене від посягань "советської власті".

Вчитель. Пригадайте, які традиції, звичаї, обряди збереглися?

Вчитель. Чому у кінці твору автор зводить героїв у хаті Сірка?

Учень. Не випадково у кінці твору автор зводить усіх героїв у хаті Сірка. Бо це одне плем'я, яке вбачає свою силу в єдності роду. І щасливий кінець роману продиктований вимогами пригодницького роману, але ним письменник і підтверджує свою віру у світлу прийдешність України.

(зчитують кінцівку твору "... Шлях їм прослався уперед ...")

Вчитель. Яка основна думка твору?

Учень. Автор переконує і запевняє в тому, що за будь-яких обставин, людина може і повинна бути Людиною. І. Багряний усе життя біг над прірвою з вірою в людину, прагнучи запалити в ній негасиму іскру, яка б висвітлила шлях із чорної прірви зневіри, приниження в безсмертя.

Вчитель. Дорогі учні, сьогодні ви на порозі самостійного життя, незабаром закінчите школу. Хтось піде працювати, хтось буде поступати в навчальні заклади, але кожний з вас вступатиме у той найвищий заклад, куди приймають без вступних іспитів, але всі складатиме випускні іспити перед Богом, своїм сумлінням на звання бути Людиною.

Тому завжди пам'ятайте слова І. Багряного (епіграф уроку). Я бажаю, щоб кожний вибрав не тільки першу рубріку.

Домашнє завдання: 1. Написати твір-мініатюру на тему "Моє враження від прочитаного роману "Тигролови".